

รายงาน
การประเมินโครงการนำร่อง
การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน
ประจำปีงบประมาณ 2548

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงาน
การประเมินโครงการนำร่อง
การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน
ประจำปีงบประมาณ 2548

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อหนังสือ : รายงานการประเมินโครงการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
ในชุมชนประจำปีงบประมาณ 2548

ISBN : 974-232-173-6

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์และเผยแพร่ : กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

เว็บไซต์ : <http://www.nfe.go.th/>

พิมพ์ที่ : รัชชการพิมพ์
44 ถนนบูรณศาสตร์ หลังศาลเจ้าพ่อเสือ
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร. 0 2224 1648 -9 โทรสาร 0 2622 1395

คำนำ

ปีงบประมาณ 2548 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน มุ่งเน้นให้ประชาชนชาวไทยสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพทุกที่ ทุกเวลา อย่างทั่วถึง ภายใต้การดำเนินงานตามกลยุทธ์ กศน. สู่การปฏิบัติของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2548-2551 ขณะเดียวกันได้กำหนดให้การสร้างสังคม/ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นจุดเน้นประการหนึ่งของการดำเนินงานตามกลยุทธ์ กศน. สู่การปฏิบัติ ปีงบประมาณ 2548 โดยมีโครงการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2548 เป็นโครงการภายใต้จุดเน้นดังกล่าว ดำเนินการใน 22 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (เขตพื้นที่บริการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1) กำแพงเพชร ชลบุรี ชัยนาท เชียงใหม่ นครนายก นครปฐม นครราชสีมา นนทบุรี นราธิวาส บุรีรัมย์ ปทุมธานี เพชรบุรี เพชรบูรณ์ ภูเก็ต ลพบุรี สงขลา สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สิงห์บุรี อุดรธานี และอุบลราชธานี เพื่อทราบว่าผลการดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีบริบท ปัจจัยข้อ และกระบวนการดำเนินงานเป็นอย่างไร จึงได้จัดทำการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP (CIPP MODEL)

การประเมินโครงการครั้งนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้บริหารและบุคลากร ผู้รับผิดชอบโครงการของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนำร่องดังกล่าวข้างต้น จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

กลุ่มแผนงาน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารการประเมินโครงการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการขยายผลการดำเนินงานการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

กลุ่มแผนงาน
สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
มกราคม 2549

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก - ฉ
รายงานการประเมินโครงการนำร่อง	1
➢ ความเป็นมา	1
➢ วัตถุประสงค์ของการประเมิน	2
➢ ขอบเขตของการประเมิน	3
➢ วิธีดำเนินการประเมิน	5
➢ สรุปผลการประเมิน	5
◆ ผลการประเมินด้านบริบท	5
◆ ผลการประเมินด้านปัจจัยป้อน	7
◆ ผลการประเมินด้านกระบวนการ	9
◆ ผลการประเมินด้านผลผลิต	11
➢ แผนที่ความคิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	13
➢ กระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนเป้าหมาย	15
➢ ตัวชี้วัดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน	17
➢ สรุปผลการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	18
➢ ผลการนำร่อง	31
➢ อภิปรายผลการประเมิน	39
➢ ข้อเสนอแนะ	41
➢ บรรณานุกรม	43
➢ ภาคผนวก	
ก โครงการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2548	47
ข แบบสอบถามโครงการนำร่องเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	57
ค คณะทำงาน	66

สารบัญ แผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	ฉ
แผนภูมิที่ 2 แผนที่ความคิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	13
แผนภูมิที่ 3 รูปแบบที่ 1 จังหวัดปทุมธานี	35
แผนภูมิที่ 4 รูปแบบที่ 2 จังหวัดภูเก็ต	36
แผนภูมิที่ 5 รูปแบบที่ 2 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1	37
แผนภูมิที่ 6 รูปแบบที่ 3 พื้นที่ 19 จังหวัด	38

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปีงบประมาณ 2548 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการโครงการนำร่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2548 โดยดำเนินงาน ใน 22 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ กทม.1 กำแพงเพชร ชลบุรี ชัยนาท เชียงใหม่ นครนายก นครปฐม นครราชสีมา นนทบุรี นราธิวาส บุรีรัมย์ ปทุมธานี เพชรบุรี แพร่ ภูเก็ต ลพบุรี สงขลา สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สิงห์บุรี อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี ผลการดำเนินโครงการปรากฏ ดังนี้

1. กระบวนการ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร กศน. ภาศึเครือข่ายและประชาชนเกี่ยวกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่มีต่อการดำเนินงานโครงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

➤ **บุคลากร กศน.** ดำเนินการโดยจัดประชุมชี้แจงนโยบายจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

➤ **ภาศึเครือข่าย** ดำเนินการโดยจัดประชุมชี้แจงระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และหมู่บ้าน จัดให้มีการฝึกอบรมในชุมชนและการศึกษาดูงาน ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงาน

➤ **ชุมชน** ดำเนินการโดยจัดให้ผู้นำชุมชนและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน การจัดเวทีประชาคม และการประกวดชุมชน

1.2 การสร้างความสนใจเกี่ยวกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในวงกว้าง พบว่า ส่วนใหญ่มีวิธีการประชาสัมพันธ์ โดยผนวกสาระโครงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เข้าไปในการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต.) การประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นป้าย วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เครือข่ายนักศึกษา จดหมายข่าว เอกสาร แผ่นพับ การจัดทำเวทีชาวบ้าน และการพบปะประชาชนตามหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการนิเทศตรวจเยี่ยมในพื้นที่และการแนะนำให้ความรู้

1.3 การจัดเวทีประชาคม/เวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น/ร่วมวิเคราะห์สภาพความพร้อมของชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดทำและทบทวนแผนชุมชน แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน แผนชีวิตเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก และภายในชุมชน (SWOT Analysis) การจัดทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) การวิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดขึ้น (Cause and Effect Analysis) รวมทั้งร่วมกำหนดแผนการดำเนินงานและกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 การจัดกิจกรรมตามแผนดำเนินงานจากการจัดเวทีประชาคม/เวทีชาวบ้าน พบว่า ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และกิจกรรมการยกระดับความรู้ โดยชุมชนโดยส่วนใหญ่ได้ดำเนินกิจกรรมในลักษณะการสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วน กล่าวคือ เป็นการนำจุดเด่นความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงานมาใช้ประโยชน์ เช่น บุคลากร กศน. มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดการความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชน รวมทั้งร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายภาคี ทุกภาคส่วนมีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามบทบาทภารกิจหรือความเชี่ยวชาญของภาคีนั้น ๆ และผู้นำชุมชนเป็นผู้เชิญชวนหรือรับสมัครผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ เจ้าภาพหลักและคณะทำงานจะร่วมกันติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมอื่นต่อไป

จากกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น บทบาทที่สำคัญของบุคลากร กศน. คือ ทำหน้าที่เป็นแกนกลางประสานงานทุกภาคส่วน รวมทั้งมีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง นับว่าเป็นการเริ่มต้นการดำเนินโครงการที่ดียิ่ง

2. ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงการเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน

2.1 ความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนของประชาชนในชุมชน พบว่า ทั้ง 22 จังหวัดมีการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน โดยสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอก

โรงเรียนที่จัดซึ่งส่วนใหญ่จะมีประชาชนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต ได้จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน ด้วยการให้ความรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตซึ่งกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 70 มีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนและให้ความสนใจกับกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน/ประชาชน พบว่า ทั้ง 22 จังหวัดนำร่อง ประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น

➢ การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มารวมกลุ่มเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีอัตราการจัดตั้งตั้งแต่ 1 ครั้ง - 3 ครั้ง

➢ การจัดศึกษาดูงาน โดยการรวมกลุ่มชาวบ้านไปศึกษาดูงานเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาชุมชนหรือพัฒนางานอาชีพของชุมชน โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาดูงานอย่างน้อย 1 ครั้ง

➢ การแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น มีในบางจังหวัดที่มีการนำกลุ่มอาชีพของชุมชนไปพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่น ซึ่งจะเป็นขยายผลการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นด้วย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม กำแพงเพชร ชัยนาท อุตรธานี

2.3 การเกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน พบว่า แต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไป โดยความรู้ใหม่ของชุมชนหนึ่งอาจจะไม่ใช่ความรู้ใหม่ของอีกชุมชนหนึ่ง และการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่นั้น เป็นการดำเนินการในลักษณะการต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ เช่น

➢ การพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องของการจัดทำแผนชุมชน ดำเนินการโดยบูรณาการแผนการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองกับแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเดิมดำเนินการโดยแยกแผนแม่บทของชุมชนกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง

➢ การพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าชุมชนมีการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น การบูรณาการกิจกรรมการศึกษา กับกิจกรรมทางศาสนาของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 ด้วยกัน เป็นต้น

➢ การพัฒนาตนเองและชุมชน โดยการต่อยอดความรู้เดิมในเรื่องของการพัฒนาตนเองและชุมชน ซึ่งจากการศึกษาและพัฒนาสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักและเข้าใจสภาพของชุมชนตนเองมากยิ่งขึ้น สามารถรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาหรือจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

2.4 การพัฒนา/ขยายตัว/ความหลากหลายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ทั้ง 22 จังหวัดนำร่องมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมากขึ้น โดยมีการรวบรวมแหล่งการ

เรียนรู้ในชุมชน ทั้งด้านสถานที่ ตัวบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมเป็นภาคี เครือข่ายในการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน ทั้งในเรื่องทั่วไปและเรื่องทักษะเฉพาะ ด้าน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นในทุกชุมชนเพื่อให้การส่งเสริม เรียนรู้ตามอัธยาศัยแก่ประชาชนในทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลที่ทันต่อ เหตุการณ์และทันสมัยตลอดเวลา หรือสถานศึกษา/โรงเรียนในชุมชน ซึ่งประชาชนสามารถ ขอรับคำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน เช่น สถานีอนามัยตำบล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน/ชุมชน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำ ตำบล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตร แหล่งการเรียนรู้ให้แก่ ประชาชนในชุมชนได้ตามความต้องการและสภาพของแต่ละชุมชน หรือแม้แต่ตัวบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือ การสืบทอดความรู้ทักษะอาชีพของชุมชนให้คงอยู่ได้เป็นอย่างดี เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในด้านของวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ในชุมชนในบางจังหวัดนาร่อง ยังมีการนำวิทยุชุมชนมาใช้เป็น ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น จังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดรายการเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ทางสถานีวิทยุชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสอดแทรกด้วย สารสารการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น มีการใช้ห้องสมุด ประชาชน สถานีรถไฟ สถานีรถประจำทางสำหรับจัดกิจกรรม *คนมักอ่าน* เพื่อส่งเสริมกิจกรรม การอ่านและการพัฒนาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของประชาชน ซึ่งได้ผลการตอบรับเป็น อย่างดี และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและให้โอกาสแก่ ประชาชนในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2.5 การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนา/แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันของ ประชาชน พบว่า ทั้ง 22 จังหวัดนาร่อง ประชาชนในชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายมีการนำความ รู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคนในชุมชนมาพัฒนาองค์ความรู้ การ ทำงาน และการประกอบอาชีพ เช่น

➤ **กรุงเทพมหานคร 1** จากการจัดกิจกรรมตลาดนัดความรู้สู่ชุมชนเพื่อให้ ความรู้ในเรื่องทักษะอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ร้อยละ 60 เห็นว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพหรือสร้างอาชีพได้ และบางรายสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

➤ **เพชรบุรี** มีการนำความรู้จากการทัศนศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและการจัดเวทีชาวบ้านไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่มอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

➤ **กำแพงเพชร** กลุ่มเป้าหมายนำความรู้จากการศึกษาดูงานไปพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้าและการบริหารจัดการ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชน จากที่เดิมไม่เคยมีการบริหารจัดการด้านการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชน

➤ **สิงห์บุรี** มีการนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและเข้าใจในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งชุมชน

➤ **อุดรธานี** มีโครงการตลาดนัด*เต็มรักให้เต็มใจ* เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาสังคมและชุมชน และการส่งเสริมการอ่าน

2.6 อัตราการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ของประชาชน พบว่า ชุมชนเป้าหมายทั้ง 22 จังหวัด ส่วนใหญ่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล สถานพยาบาล วัด มัสยิด โรงเรียน สถาบันศึกษาปอเนาะ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน องค์กรภาคเอกชน (เช่น ฟาร์มเลี้ยงไก่ ฟาร์มเลี้ยงหมู ในจังหวัดกำแพงเพชร) ภูมิปัญญา คลังสมองของชุมชน เป็นต้น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ประชาชนมีโอกาสไปใช้บริการเพื่อศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอย่างเสมอภาคโดยไม่จำกัดเพศ วัย และระดับการศึกษา ยกเว้นในแหล่งการเรียนรู้บางประเภท เช่น กรณีของมัสยิด และสถาบันศึกษาปอเนาะจะมีข้อกำหนดหรือบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามเข้ามาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้สถานที่ดังกล่าว

2.7 การเกิดนักนวัตกรรม/นักจัดการความรู้/ผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าทั้ง 22 จังหวัดนำร่อง มีนักจัดการความรู้หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญา ผู้นำศาสนา เป็นแกนนำในการพัฒนาหรือสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชน หรือการจัดการความรู้ในชุมชน ให้เกิดกลุ่มการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนตามสภาพของตนเองได้ด้วยตนเอง และสามารถดำเนินการจัดการเพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานในชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน จากการสังเคราะห์รูปแบบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในจังหวัดนำร่อง 22 จังหวัด ปรากฏดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

